

De infirmerie van het Liers Begijnhof - van 1300 tot 1583 - en : veertig dagen aflat

Het Archief van het Begijnhof van Lier bevat een charter gegeven in november van het jaar 1300.

Kort samengevat : een Rooms college van bisschoppen en aartsbisschoppen staat een aflat van veertig dagen toe aan wie de Infirmerie van het Lierse Begijnhof steunt en aan wie op het kerkhof bidt voor de zonden van de overledenen. Evenwel dient de bevoegde bisschop nog zijn goedkeuring te geven.

Dit document vormde de aanleiding om de geschiedenis van deze infirmerie nader te belichten, en om de aflatbrief zelf inhoudelijk te bekijken.

De aanpak om een goed doel te steunen: bevordering van devotie, en crowdfunding in de Middeleeuwen

De infirmerie was van groot belang en nut voor de gemeenschap, een goed doel dat steun verdiende. Hoe men steun zocht voor de infirmerie van het Begijnhof van Lier blijkt uit het voormelde charter.

Dit document maakt deel uit van het archief van het Kapittel van Lier. Het is van perkament, circa 58 x 36 cm, voorzien van 13 koorden met een tiental zegels (beschadigd). In de hoek linksonder is een met rood garen aangenaaid stuk perkament (22 x 4 cm, deels onleesbaar): de goedkeuring door de bisschop van Kamerijk.

De tekst van dit charter komt tevens voor in het Cartularium (folio 29 recto en volgende) van het Begijnhof van Lier gemaakt door priester Laurentius Perre die vermeld wordt vanaf 1487 tot 1528.

Een korte voorgeschiedenis van het Liers Begijnhof 1259 - 1305

In februari 1259 stemden de Deken en het Kapittel van Lier in met de bouw van een Begijnhof aldaar met een eigen kerk. In april daarna stond de bisschop van Kamerijk de begijnen van Lier toe om een pastoor te hebben die sacramenten mag toedienen en de biecht horen, en om de doden in een eigen kerkhof te begraven.

Drie jaar later in maart 1262 schenken de Juffrouw (magistre) en het Begijnhof van Lier boven de reeds vastgelegde zestig Leuvense Ponden nog tien ponden meer voor het levensonderhoud van de kapelaan van het Begijnhof.

In 1264 bevestigt de bisschop van Kamerijk ten tweeden male de goedkeuring door het Lierse kapittel van de oprichting van een begijnhof, van de regels betreffende de inkomsten van de kerk, de begrafenissen en benoeming van de pastoor.

In mei 1274 belooft de Jan Hertog van Brabant het Begijnhof van Lier bescherming en beveiliging, en vraagt zijn baljuws en rechters erop toe te zien dat vrede en rust van de begijnen niet verstoord wordt.

En dit alles op vijftien jaar tijd; het Begijnhof van Lier ontwikkelde zich snel en zijn bestaansrecht werd erkend en uitdrukkelijk bevestigd.

In 1300 wordt de infirmerie voor het eerst vermeld en wel in de aflatbrief. Haar precieze oprichtingsdatum is niet bekend; We mogen vermoeden dat de nood aan een infirmerie ontstond in

de eerste decennia van het Begijnhof, en dat rond het jaar 1300 meer werkingsmiddelen vereist waren om een goede werking te verzekeren.

In 1304 zegt Jan Hertog van Lotharingen, Brabant en Limburg de Lierse begijnen bescherming toe, door hem zelf en zijn opvolgers, zodat zij in vrede en blijheid mogen genieten

In juli 1305 bevestigt de bisschop van Kamerijk zijn instemming met de aflaat.

De datering van de aflaatbrief

Het charter werd gedateerd " Datum Rome anno domini millesimo CCC° mense novembri, Pontificatus domini Bonifatii pape octavi anno sexto." Het was gebruikelijk om twee tijdrekeningen te gebruiken: één die naar de gewone kalender - hier 'november 1300' - verwijst, en een tweede met opgave van de naam van de toenmalige paus en van het jaar van diens pontificaat.

Bonifatius VIII werd in december 1294 tot paus gekozen; zijn 'anno sexto' begint in december 1299 en in deze zin is deze bul te dateren in november 1300.

Op te merken valt nog dat ook in testamenten zulke dubbele datering gebruikelijk was.

Maar een besluit tot het toestaan van aflaten diende door de bevoegde bisschop, hier die van Kamerijk, nog goedgekeurd te worden. Deze goedkeuring werd door Guido, bisschop van Kamerijk, gegeven "Anno domini m°ccc° quinto die veneris post Petri et Pauli apostolorum" of vrij vertaald 'in het jaar ons heren duizend driehonderd en vijf, de vrijdag na [de feestdag] van de apostelen Petrus en Paulus'. Deze feestdag valt op 29 juni, en 29 juni 1305 was een dinsdag, en dus de vrijdag daarna 2 juli 1305.

De Latijnse tekst

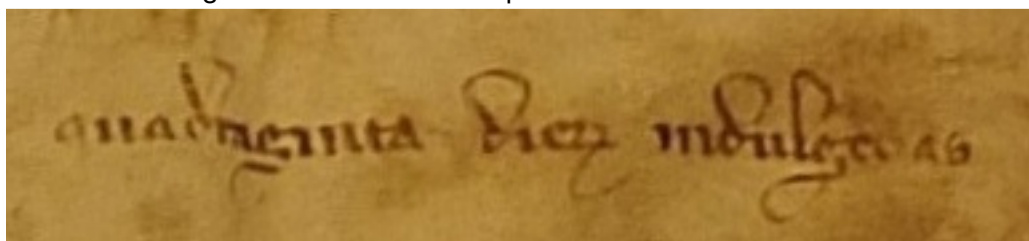
Universis Christi fidelibus litteras inspecturis miseratione divina nos Raynutius Calaritanus frater Basilius Ierosolymitanus Adenulphus Consanus Archiepiscopi frater Thomas Cresiensis Manfredus Sancti Marci [frater] Nicolas Tortibulensis Nicolas Neocastrensis [frater] Anthonius Chenadiensis Bonifatius [Baratinus] Bernardus [Pacenus] Sinibaldus Guardiensis et [frater] Jacobus Calchedoniensis episcopi salutem in domino.

Quoniam ut ait apostolus omnes stabimus ante tribunal Christi recepturi prout in corpore gessimus sive bonum fuerit sive malum oportet nos diem messonis extremae misericordiae operibus praevenire ac aeternorum intuitu seminare in terris quod reddente domino cum multiplicato fructu recolligere valeamus in celis, firmam spem fiduciamque tenentes, quoniam qui parce seminat parce et metet, et qui seminat in benedictionibus de benedictionibus et metet vitam eternam.

Cum igitur in infirmeria sive hospitale curtis Lirensis Cameracensis diocesis die noctuque recipiantur infirmae mulieres debiles et egenae a quibuscumque Christianorum partibus venientes et cis prout ipsius infirmariae facultates suppetunt sint a Magistra et sororibus ipsius infirmariae celeriter ministratae nec ad predicta eedem Magistra et sorores possunt sufficere nisi a Christi fidelibus adiuventur universitatem nostram requirimus et rogamus quatenus eidem hospitali sive infirmariae pias elemosinas et grata caritatis subsidia erogetis ut per hec et alia bona que, domino inspirante, feceritis possitis ad aeternae felicitatis gaudia pervenire.

Nos cum volentes dicte infirmariae sive hospitali in quantum cum deo possumus subvenire de omnipotentis dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum cuius auctoritate confisi

omnibus vere penitentibus et confessis qui ad dictam hospitalem sive infirmariam in omnibus et singulis festivitibus et diebus subscriptis videlicet Nativitatis, Epiphanie, Resurrectionis, Ascensionis domini et Pentecostes ac Nativitatis, Purificationis, Annunciacionis etiam Assumptionis Beate Marie Virginis in commemorationem omnium beatorum apostolorum Petri et Pauli et omnium aliorum apostolorum Marci et Luce evangelisti et per ipsorum festivitatum octavas necnon in festivitibus beatorum Michaelis archangeli, Johannes Baptisti ac decollatione ipsius beati Johannis Laurentii Vicentii Petri et Georgii martiri, Nicolas, Nicasii, Gumari, Martini, Ambrosii et Augustini confessorum, Margarete, Barbare, Lucie, Caterine, Agathe, Agnetis et Scolastica virginis Marie Magdalene et Anne singulisque diebus dominicis totius anni et per totam quadragesimam maiorem causa devotionis accesserint et manus pro quibuscumque ipsius infirmarie seu hospitalis necessarii porrexerint adiutrices vel qui in bona sui corporis sanitate seu etiam in extremis laborantes quicquam facultatum suarum legaverint, miserint seu mittere procuraverint modo licito infirmarie supredicte aut qui circumierit cimiterium beate Margarete ibidem dicendo pater noster cum salute angelica pro peccatoribus ibidem quiescentium et omnium fidelium defunctorum singuli autem singulis quadraginta dierum indulgentias de iniunctis eis penitentiis dummodum diocesani voluntas ad id

quadraginta dierum indulgentias

accesserint et consensus.

In cui rei testimonium prescriptibus nostra sigilla iussimus apponi.

Datum Rome anno domini millesimo CCC^o mense novembri, Pontificatus domini Bonifatii pape octavi anno sexto.

[Links onderaan aangehecht stuk perkament. Origineel deels onleesbaar, maar kopie van tekst in Cartularium :] Guido miseratione divina Cameracensis Episcopus universis presentas litteras inspecturis salutem in domino sempiternam. Noveritis nos vidisse et diligenter inspexisse que in hiis litteris ubi nostre litterae sunt infixi continentur, que omnia approbamus et ratificamus et nos auctoritate ordinaria confirmamus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum extentibus litteris est appensum. Datum Anno domini m^o ccc^o quinto die veneris post Petri et Pauli apostolorum.

En een poging tot vrije vertaling

Noot : Bij het maken van de vrije vertaling stond een volgbare inhoudelijke weergave voorop eerder dan een letterlijke vertaling.

(I) Aan alle in Christus gelovenden die deze brief zullen zien, wij, bij de genade Gods Aartsbisschoppen Raynutius Calaritanus, frater Basilius Ierosolymatanus, Adenulphus Consanus en Bisschoppen frater Thomas Cresiensis, Manfredus Sancti Marci, frater Nicolas Tortibulensis, Nicolas Neocastrensis, frater Anthonius Chenadiensis, Bonifatius [Baratinus], Bernardus [Pacenus], Sinibaldus Guardienseis en frater Jacobus Calchedonienseis groeten U in de Heer.

(II) Zoals de apostel zegde: allen zullen wij staan voor de troon van Christus en geoordeeld worden over het goed en het kwade dat wij in ons meedragen.

Daarom is het gepast de dag des oordeels voor ogen te houden door werken van grootste barmhartigheid te verrichten en, bewust van de eeuwigheid, hier op aarde te zaaien.

Want de vruchten daarvan zal de Heer ons in veelvoud laten oogsten in de hemelen, als wij ons vast geloof en hoop behouden.

En wie weinig zaait zal ook weinig oogsten, en wie de zegeningen van de zegeningen zaait oogst het eeuwig leven.

(III) En zo ook worden in de Infirmierie of het Hospitaal van het Begijnhof te Lier gelegen in het bisdom van Kamerijk dag en nacht zieke, zwakke en hulpbehoevende vrouwen opgevangen, en dit van waar ook zij uit de Christenwereld komen.

Maar deze Infirmierie dient over de nodige middelen te beschikken zodat de Meesteres en zusters van deze infirmerie meteen de nodige verzorging kunnen bieden. En de Meesteres en zusters hebben hiertoe zelf onvoldoende middelen tenzij zij zouden worden geholpen door Christengelovigen.

Daarom verzoeken en vragen wij in deze dat onze ganse gemeenschap aan dit hospitaal of infirmerie vrome aalmoezen en welkome steun uit liefdadigheid zou geven. En alzo en door andere goede werken die U zou doen U de altijddurende vreugde van het geluk zou kunnen bereiken.

En wij wensen het genoemde hospitaal of infirmerie - zoveel als wij met Gods hulp kunnen - te steunen vanuit de barmhartigheid van de almachtige God en van de heilige apostelen Petrus en Paulus en in wier gezag wij vertrouwen.

(IV a) Daarom,

aan allen die waar berouw tonen en hun zonden gebiecht hebben

en die devotievol zouden gekomen zijn naar het genoemde hospitaal of infirmerie op alle en elke van de hierna vermelde feesten en dagen te weten:

Kerstmis, Driekoningen, de verrijzenis en hemelvaart van de Heer en Pinksteren

en ook de Lichtmis, de geboorte en de hemelvaart van de heilige Maagd Maria

op de feestdagen van Allerheiligen, van de apostelen Petrus en Paulus en van alle andere

apostelen, van de evangelisten Marcus en Lucas, en gedurende de octaven [periode van acht dagen na een hoogfeest] van dezelfde feesten

en ook op de feestdagen van de aartsengel Michael, van Johannes de Doper en van diens

onthoofding, van de heilige martelaren Johannes, Laurentius, Vicentius, Petrus et Georgius , van

Nicolaas, Nicasius, Gummarus, Martinus, van de biechtvaders Ambrosius en Augustinus,

van Margareta, Barbara, Lucia, Catherina, Agatha, Agnes en van de maagd Scholastica, van Magdalena en Anna

en op alle zondagen van het ganse jaar en gedurende de volledige grote Vastentijd,

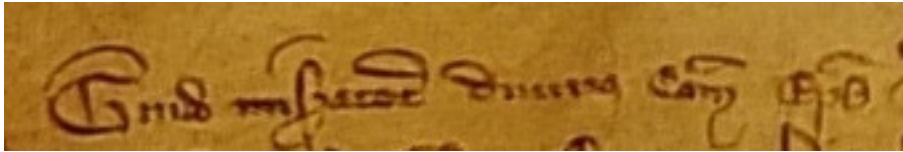
en een helpende hand reiken voor de noden van deze infirmerie of hospitaal

(IV b) of allen die - in goede gezondheid dan wel in hun laatste levensdagen - op wettige wijze enig goed zouden nalaten, bestemmen of doen bestemmen aan de voornoemde infirmerie,

(IV c) of allen die de begraafplaats van de kerk van heilige Margareta aldaar zou bezoeken een Onze Vader en een Wees gegroet Maria biddend voor de zonden van hen die daar rusten of van enig of alle overleden gelovigen,

Aan al dezen staan wij - vergevingsgezind in de Heer - een aflat van veertig dagen toe voor de hen opgelegde penitenties, en dit voor zover de bisschoppelijke welwillendheid hier bijtreedt en instemt.

(V) Ter bevestiging hiervan hebben wij bevolen dat onze zegels hieraan worden gehecht.
Gegeven te Rome in de maand november van het jaar ons heren duizend driehonderd, tijdens het zesde jaar van het Pontificaat van onze Heer Paus Bonifatius VIII.

Guido miseratione divina Cameracensis Episcopus

[aangehecht stuk perkament : vertaling]

Guido, bij de genade van God Bisschop van Kamerijk, aan allen die deze brief zullen zien mijn eeuwige groet in de Heer.

U zult weten dat wij de inhoud van deze brief, en waaraan onze brief werd gehecht, gezien en grondig onderzocht hebben, en dat wij dit alles goedkeuren, ratificeren en bevestigen, dit op basis van onze gebruikelijke bevoegdheid.

Ter bevestiging hiervan werd ons zegel aan de bestaande brief gehecht.

Gegeven in het jaar ons heren duizend driehonderd en vijf, de vrijdag na het feest van de Apostelen Petrus en Paulus.

De infirmerie, gasthuis of hospitaal

Kloosters hadden vaak een infirmerie - 'infirmus' betekent een zieke, een patiënt, en 'infirmis' staat voor zwak, fragiel - en ook een 'hospitale': een gastenhuis of gastenverblijf -. De beide benamingen of functies waren enigszins verweven. Zo gebruiken we vandaag nog heden de termen gasthuis, ziekenhuis en hospitaal.

In de Middeleeuwen onderscheidde men drie soorten van patiënten: de bedlegerigen, de herstellenden die nog moeten aansterken, en de derde groep bestaande uit ouderen, blinden en gehandicapten. Barmhartigheid en christelijke caritas stonden voorop.

De medische aanpak en inzichten waren wat ze waren. (1) " Aan het ene uiterste waren er de hoger, vanaf de dertiende eeuw universitair geschoolde medici, aan het andere stond de volstrekt op doorgegeven ervaring berustende 'volksgeneeskunde', bedreven door een ordeloos leger van amateurs en charlatans, die hun armlastige patiënten met toverspreuken, getalformules, schietgebedjes en tarotkaarten of met zelfgemaakte drankjes, smeerseltjes en pillen beterschap beloofden. Daartussenin bevond zich een met de verstedelijking groeiende groep van in erkende ambachten georganiseerde chirurgijnen, apothekers en kruideniers (herbari) met in hun kielzog andere ambachtsleden die zich terzijde met medische handelingen inlieten, zoals barbiers die ader lieten, kiezen trokken en kleine operaties - zoals het "steken" van oogstaar - uitvoerden, badhuishouders annex masseurs, gespecialiseerd in het zetten van gebroken armen en benen, en vroedvrouwen die in geval van nood levensgevaarlijke keizersneden uitvoerden."

De medische theorie steunde op de pathologie (ziekteleer) die volledig beheersd werd door de Griekse humorenleer (bloed, gal, zwarte gal en slijm die geacht werden samen te hangen met de vier elementen : water, aarde, lucht en vuur), , de praktijk kende een driedeling in dieetleer, farmacie en chirurgie."

Of er, en zo ja welke, medische verzorging aangeboden werd in de infirmerie is niet duidelijk. Alleszins komt het voor dat onderdak, voeding en verzorging werd geboden.

Wie mocht verblijven in de infirmerie ?

Het Roomse charter vermeldt dat er " dag en nacht zieke, zwakke en hulpbehoevende vrouwen opgevangen, en dit van waar ook zij uit de Christenwereld komen". Dit laat vermoeden dat de infirmerie naast begijnen ook niet-begijnen opving.

Was de toegang beperkt tot vrouwen? De statuten uit 1583 (D) vermelden in hoofdstuk iv dat " Item opt hoff en selen geen mans persoonen slapen die boven thien jaeren oudt zyn, tzy geestelyck oft weerlyck dan alleen inde fermerye al waert oyck vaider oft broeder." Blijkbaar konden mannen ouder dan 10 jaar - geestelijken zowel als leken - wel overnachten op het Begijnhof, maar dat uitsluitend in de infirmerie.

De aflaat of indulgentia

In de 11e eeuw kreeg de theologie rond de aflaat vastere vorm en werden voor het eerst aflaten gegeven die niet direct gepaard gingen met het biechtsacrament. De aflatenpraktijk was ook gebaseerd op de theologie rond het vagevuur. Al in de eerste eeuwen van het Christendom bestond het gebruik om voor de doden te bidden. Het geloof bestond dat de zonde ook een bepaalde tijdelijke straf met zich meebracht, die, als die niet tijdens het leven was uitgeboet, na de dood moest worden uitgeboet. Later is aan deze staat van uitboeting na de dood de naam vagevuur verbonden.

Tijdens de kruistochten ontvingen de deelnemers een algehele aflaat. Paus Bonifatius VIII voerde in 1300 voor het eerst een jubileumaflaat in. (B)

Het Latijnse woord indulgentia kan vertaald worden als minzaamheid, aflaat, vergeving. Het Nederlandse woord "aflaat" heeft zijn oudste attestatie tussen het jaar 901 en 1000 (Middelnederduits aflāt, Nieuwnederduits oflāt), en zou morfologisch afgeleid zijn van het werkwoord 'avalatan': ophouden (C).

De aflaatbrief : indeling en inhoud

Op het internet kunnen vele aflaatbrieven gevonden worden; het volstaat de zoekterm "indulgentia" in te geven. Meest hebben ze een vaste indeling:

- (I) Aanhef en groet
- (II) Spirituele aansporing
- (III) Waar of waarvoor de aflaat te krijgen is
- (IV) Hoe de aflaat verkrijgen, wat te doen, grootte van de aflaat.
- (V) Slotformule met datum, zegels

Tot het begin van de 17e eeuw treffen we deze vorm indeling aan. Of nog: ze bleef meerdere eeuwen in zwang.

De aanhef en groet

Hier vinden we de namen van negen bisschoppen en drie aartsbisschoppen die de aflaatbrief goedkeurden, een college van twaalf personen dus. Zeven van deze namen vinden we terug op een aflaatbrief uit het jaar 1300 voor de Sint Bartholomeuskerk van Lamestede in het bisdom

Bremen (A). De bevestiging door twaalf hoge gezagsdragers verleende een onbetwifelbaar gezag aan de inhoud van de brief.

De spirituele aansporing

De aansporing verwijst vaak naar een passage uit de Bijbel of een tekst van een kerkvader.

Waarvoor een aflaat zoal te krijgen is

De hier behandelde aflaatbrief strekt tot ondersteuning van de infirmerie van Het Liers Begijnhof. Aflaatbrieven werden voor uiteenlopende doelen opgemaakt; zo zijn ondermeer te vermelden : de bouw van een kerk, een bedevaart (1297), de verering van twee altaren in de Domkerk van Meissen Duitsland (1400), de versiering en inrichting van de Sint Andreakerk in Snøde Denemarken (1403), de bouw van een hospitaal voor bekeerde Joden en arme vrouwen in Keulen (1380).

In 1426 komt het Amsterdamse Begijnhof aan bod. Daar werd een kapel gesticht en voorzien van een remonstrans met relieken. We laten het woord aan Jan Wagenaar (2) :

"" En op dat de Kapel der Begijnen. gelegen in het Kerspel [parochie, kerkdorp] van de nieuwe Kerke der Stad Amstelredamme in het Bisdom van Utrecht, door Christgelovigen gesticht en begiftigd met eene vergulde Remonstratie waarin, gelijk wij van geloofwaardige luiden verstaan hebben, iet van 't kruis onzes heeren Jezus Christus, en enige overblijfselen der heiligen besloten zijn, en die door ons plechtelijk gewijd is, met betamelijke eere bezocht worde; en op dat de Christgeloovigen, ter oefeninge van den Gods dienst, te gereeder tot de Kapelle zelve, en om aldaar het eerwaardige kruis des Heeren te eeren, samenvloeien; en op dat zij, tot opbouwinge der gemelde Kapelle, de behulpzame hand zouden bieden, naar gelang dat zij bevinden zouden, van groter genadegaven deelgenomen geworden te zijn "".

Hoe de aflaat verkrijgen, wat te doen, grootte van de aflaat

In aanmerking komen alle gelovigen die boetvaardig zijn en gebiecht hebben (omnibus vere penitentibus et confessis).

Maar hoe kan men allen - naar hun stand en mogelijkheden - een gelijke toegang bieden tot verkrijgen van een aflaat?

Er zijn welstellende gelovigen die schenkingen kunnen doen, maar ook arme. Het steeds aanwezig zijn op de talrijke religieuze diensten op feest- en zondagen van het jaar is niet voor iedereen mogelijk of haalbaar. Maar gelukkig, ook wie arm is en weinig beschikbaar om aan kerkvieringen deel te nemen kan deelhebben aan de aflaat door het kerkhof te bezoeken en daar te bidden voor de zonden van hen die daar rusten hetzij van alle overleden gelovigen.

Vermeldingen van de infirmerie in het Archief van het Liers Begijnhof

De eerste vermelding is de hier behandelde aflaatbrief, we schrijven november 1300.

De infirmerie wordt nog negentien andere malen vermeld. Achtmaal - van 1449 tot 1504 - als begunstigde in testamenten, tien maal - van 1398 tot 1574 - in rentebrieven of bij verkoop van een onroerend goed en in 1479 wordt Juffrouw Lijsbetten Scillemans vermeld als meesteres van de Infirmerie. Andere vermelde meesteressen van de Infirmerie zijn Elizabeth Bocs in 1449 en Gommaijre Gommaers in 1573. De infirmerie had duidelijk rechtspersoonlijkheid.

Het archief bevat tevens een handschrift met de "Statuijten ende ordonnantien vanden Begijnhove binnen Lijere" uit het jaar 1583. De volledige tekst hiervan is te vinden op de website <http://www.vriendenbegijnhof.be/> op de pagina " Artikels en transcripties" onder nummer 6.20. In hoofdstuk 11 komt de Infirmierie aan bod (D).

Vander Infirmarijen

Cap. xi

Item in dese infirmarije mogen comen wonen begijnen, out oft jonck, die haer broot nijet gewinnen en cunnen doer sieckte oft anders, naer dat zij drije jaeren begijnen geweest hebben, bij consente des Parochiaens ende de meesterssen vanden voir[seit] hove ende infirmarijen, ende en sullen haer have nijet mogen wech geven [toegang verlenen] sonder der voirseider persoonen consent.

Item waere oijck vrouwe off jouffouwe die rijck ware ende in die Infirmarije comen woude, weder sij ontfaen [ontvangen; dwz de geloften afgelegd] beghijne waert often waere om metten armen gedient te wordden, die mocht men daer inne ontfaen [ontvangen] bij consente des Prochiaens ende meesterssen hier voeren genoempt op seker voirweerden die sij maeken soude haeren goeden bij rade ende consente van harer erfgenamen.

Item soo wanneer eenige ontfangen Beghijne in eeniger trager ende quelender sieckten bevaen [bevangen] zijnde, haer selven in haer hujs tzij coop oft convent nijet en coste onderhouden, soo sal alsulcke begijne indijen gevalle mogen gaen inder fermerije om aldaer den tijt haerders sieckten durende onderhouden te wordden, haere hujs met haer haven in wesen blijvende, totter tijt toe dat sij wederomme genesen is, oft bequaem genoeg om haer selven te onderhouden.

Ende ingevalle daer alsulcken beghijne inder voirs ffermerijen sieck oft ontsterck zijnde totten eijnde van eenen jaer geviel te blijven, soo sal alsdan alsulcke beghijne haer geheelijck moeten der fermerijen overgeven in allen haeren goede, havelijcke ende erfelijck oft daer uuijt gaen. Dit recht sal elcke ontfangen beghijne des voirscreven begijnhoefs mogen gebruijcken alsoo dicke alst noot zijn zal ende anders nijet.

Ende midts dien sal elcke alsulcke beghijne dit alsulcker recht eens oft meer, tzij cort of tlanck gebruijckt sal hebben, ende aflijvich [overleden] nochtans geworden zijn binnen der fermerijen, naer haer doot gehouden zijn te laeten der voirscreven fermrierijen haer beste overcleet, tzij rock oft falie, ende indien dat se inde fermerije in sulcker manieren zijnde aflijvich wordt soo soude de fermerije halen ende houden alle haer goet achter haer blijvende.

Item alle begijnen inder ffermerijen midts outheijt oft sieckten comende ende hen daer overgevende selen nochtans wederom daer moegen uuijtgaen als zij wederomme sterck oft bequam zijn om hen buijten der fermerijen t'onderhoudene met haeren hanteringen [handel, bedrijf] oft anderssints wederomme daer inne comen als sij cranck zijn, oft alst van noode wezen zal, soo boven verclaert is, ende dat alsoo verre alst den Prochiaen ende meesterssen oirbaerlijck ende goetduncken sal.

Item waert saecke dat eenigen vanden genen die inder fermerije ontfaen zijn, oft ontfaen selen worden, wederspannich waere tegen de meestersse vander fermerije oft haer enich suffenheijt

[dom of onverstandig worden, achteruitgaan in verstandelijke vermogens, gekke of domme dingen gaan doen] dede in woirden oft tin wercken ende die nijet en dede dat de meestersse hiete [heeten : bevelen] , ende nijet en laete dat sij verbode, ende de meestersse dat claegde, soo soudenne die persoon daer aff corrigeren naer sijn verdiente oft uter ffermerijen doen, ende daer nemmermeer in ontfaen.

Item geen beghijne vanden fermerije kinderen [een begijn verblijvend in de infirmerie] en sal uten hove oft uten stadt oft oijck in beghinen huisen couten gaen sonder specialen oirloff vander meesterssen der fermlerijen anders soudense daer aff corrigeren.

Tot besluit

Vanuit het Roomse charter dat een aflaat toestond anno jaar 1300 mocht de ontstaansgeschiedenis van het Lierse Begijnhof beknopt worden behandeld. De tekst en inhoud van het charter nader onderzocht, evenals enige gerelateerde begrippen. De tekst van de aflaatbrief is bepaald niet uniek, evenmin als het toestaan van aflaten. De hier behandelde aflaatbrief bevat de eerste bekende vermelding van de infirmerie van het Liers Begijnhof. Deze bestond dus minstens vanaf het jaar 1300. Uit de voormelde statuten blijken de regels zoals van toepassing rond de infirmerie in 1583; ook mannen ouder dan tien jaar mochten er overnachten.

Jef Van den Bergh
september 2017

Bibliografie

- 1) W. BLOCKMANS en P. HOPPENBROUWERS, Eeuwen des ondersheids, de geschiedenis van Middeleeuws Europa, 2013, Uitgeverij Bert Bakker, Amsterdam, blz. 320
- 2) Jan Wagenaar historieschrijver der stad, Amsterdam in zijne opkomst enz... Amsterdam, Bijlntema en Tieboel, 1767, blz 240

Internetbronnen

- A) Archiv des Vereins für Geschiche und Ältertümer der Herzogtgümer Bremen und Verden und des Landes Hadeln zu Stade. Blz 295; <https://archive.org/details/archivdesvereins00vere>
- B) Aflaten : <https://nl.wikipedia.org/wiki/Aflaat>
- C) Middelnederlandsch Woordenboek <http://gtb.inl.nl/?owner=MNW>
- D) "Statuijten ende ordonnantien vanden Begijnhove binnen Lijere" uit het jaar 1583; volledige transcriptie op : http://www.vriendenbegijnhof.be/?page_id=269 onder nummer 6.20